

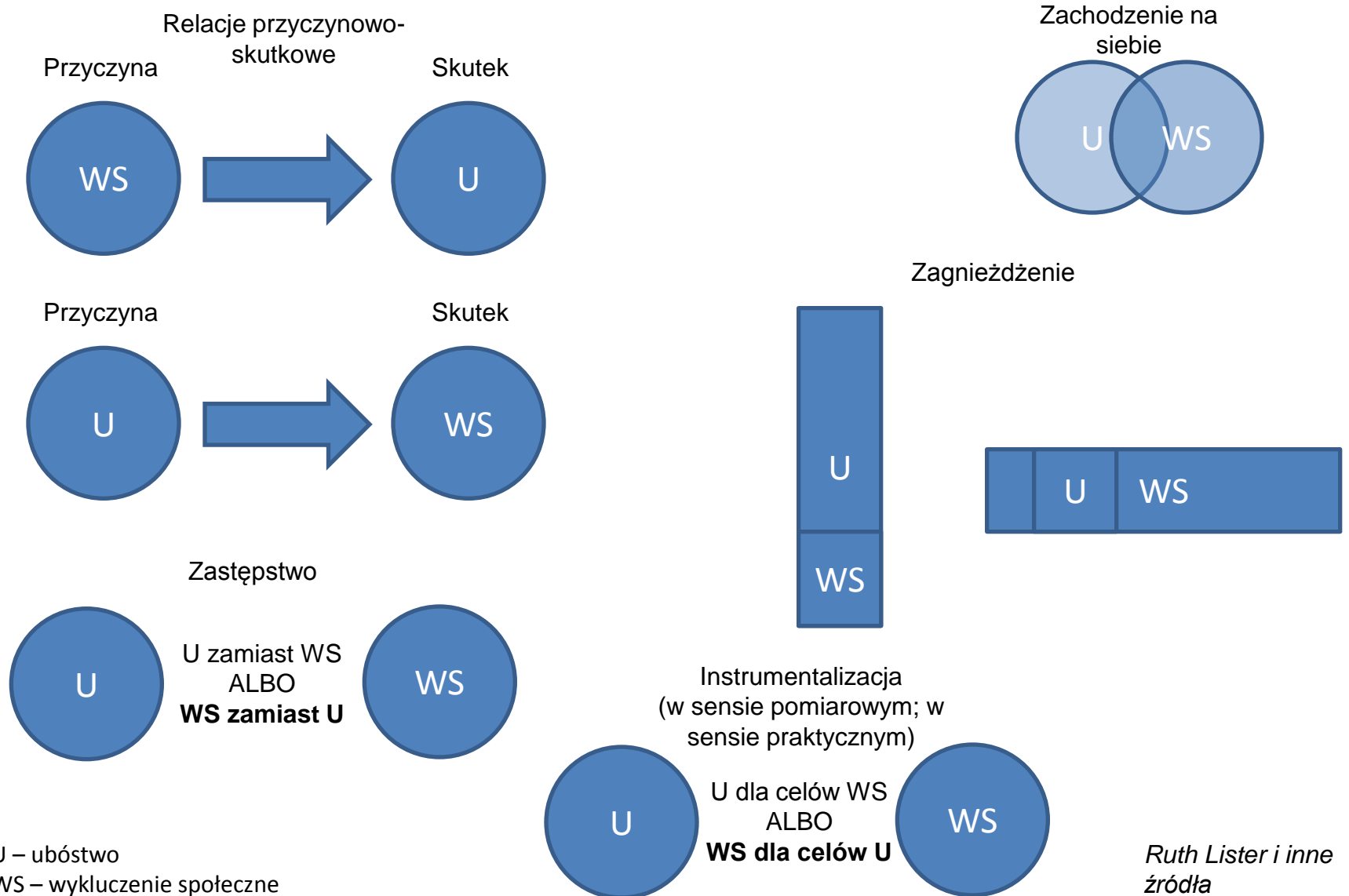
Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce – dwa podejścia empiryczne

Dr hab. Ryszard Szarfenberg

rszarf.ips.uw.edu.pl

Prezentacja przygotowana na międzynarodową konferencję pt. *Integracja społeczna jako wyzwanie dla polityki społecznej i pracy socjalnej*, zorganizowaną przez Instytut Polityki Społecznej UW
3-4 czerwca 2011

Ubóstwo a wykluczenie społeczne - możliwe powiązania

Jak rozumieć wykluczenie?

- Wielowymiarowe – z konsumpcji, z produkcji, z edukacji, z polityki, z relacji społecznych
- Skumulowane – jednoczesne w kilku wymiarach
- Długotrwałe – trwa co najmniej kilka lat
- Wniosek: odsetek wykluczonych w społeczeństwie będzie niewielki, niemniej sytuacja tak zidentyfikowanych ludzi będzie z pewnością bardzo trudna

Wykluczenie społeczne - bariery uczestnictwa w społeczeństwie

Przyjęcie jedenastu oczywistych barier dla uczestnictwa:

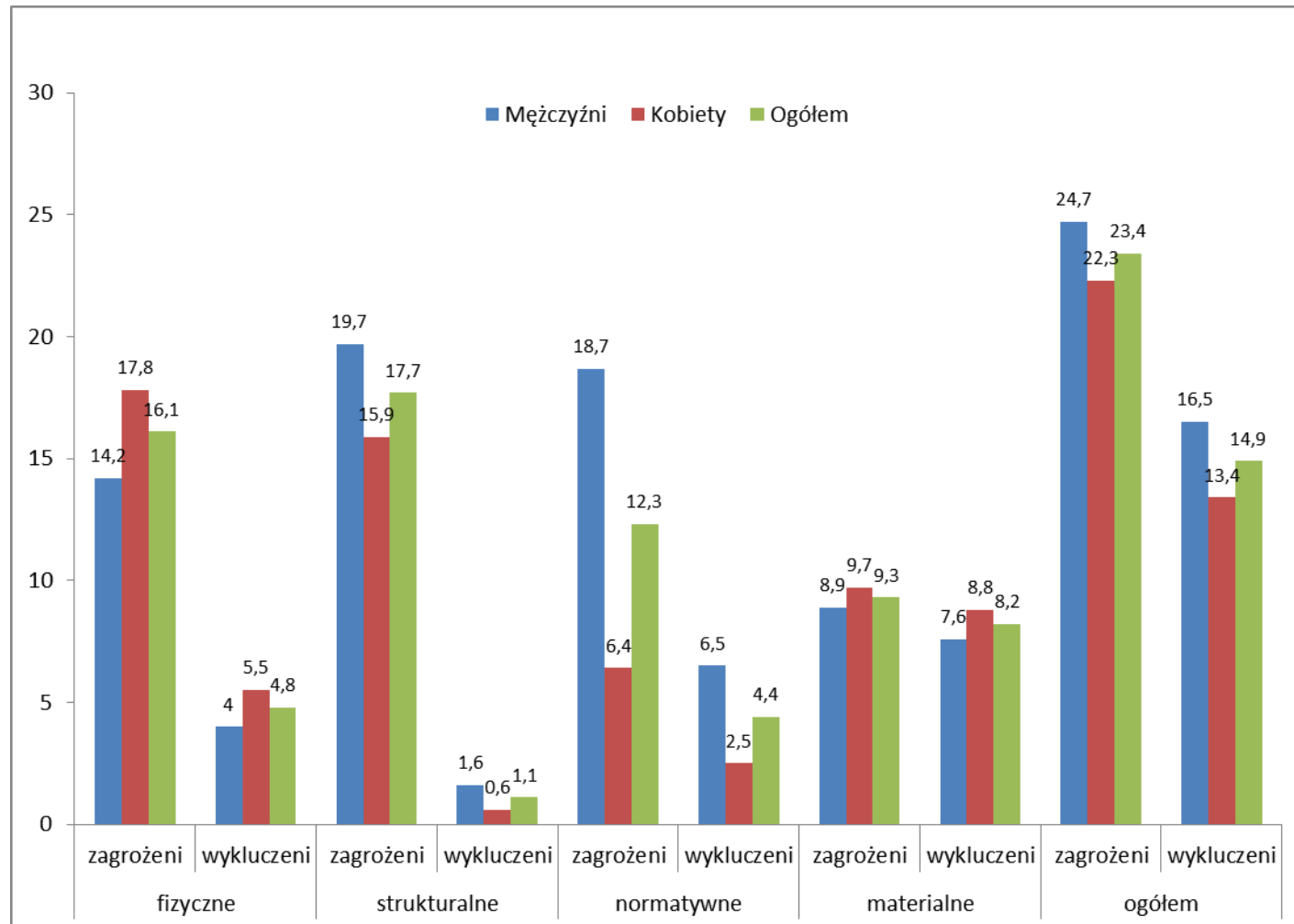
1. mieszkanie na wsi;
2. wykształcenie własne poniżej średniego;
3. wykształcenie ojca – podstawowe lub niższe;
4. ubóstwo (w raporcie z 2005 r. dodano, że jest „prawdopodobnie zależne od... zmiennych” 1, 2 i 3);
5. wiek 50+ lat;
6. inwalidztwo;
7. samotność;
8. uzależnienie (alkohol, narkotyki);
9. konflikt z prawem;
10. bycie dyskryminowanym;
11. bezrobocie.

Rodzaje wykluczenia – podejście empiryczne

Wymiar / rodzaj wykluczenia	Bariery uczestnictwa
1. Strukturalne ograniczenia uczestnictwa	Mieszkanie na wsi, wykształcenie własne poniżej średniego, wykształcenie ojca – podstawowe lub niższe
2. Fizyczne ograniczenia uczestnictwa	Wiek 50+ lat, inwalidztwo
3. Normatywne ograniczenia uczestnictwa	Samotność, uzależnienie (alkohol, narkotyki), konflikt z prawem, bycie dyskryminowanym
4. Materialne ograniczenia uczestnictwa	Ubóstwo, bezrobocie

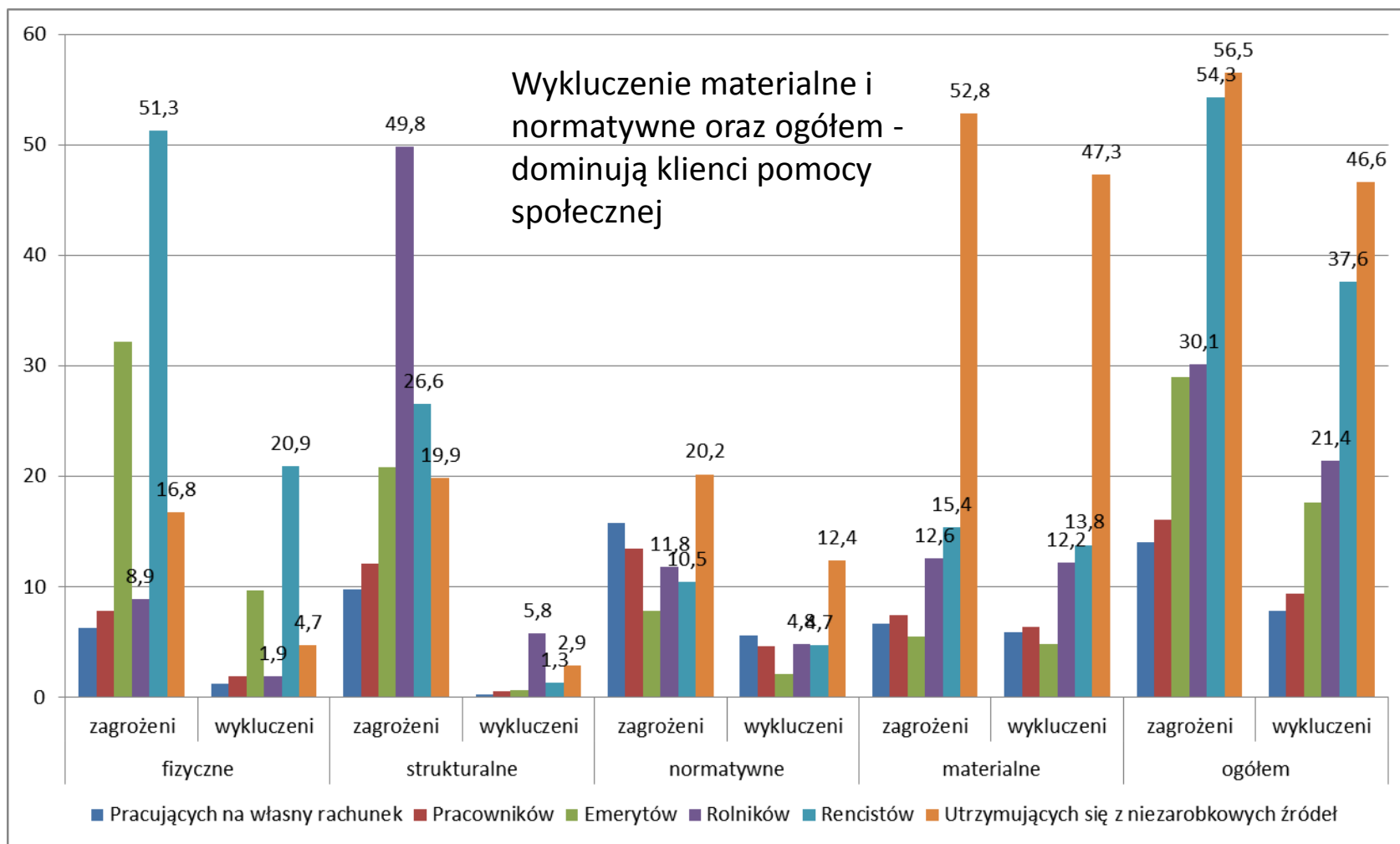
Analiza korelacji między barierami uczestnictwa: brak jednego syndromu wykluczenia, trzy wyraźne zgrupowania barier w rundach 2000-2007, w rundzie 2009 wyodrębniono też czwarty czynnik

Odsetki zagrożonych i wykluczonych z podziałem na płeć, 2009

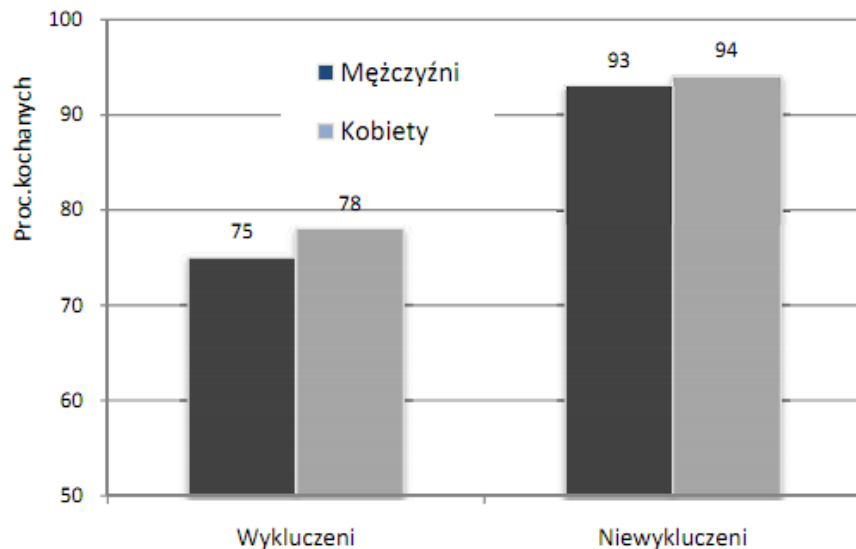
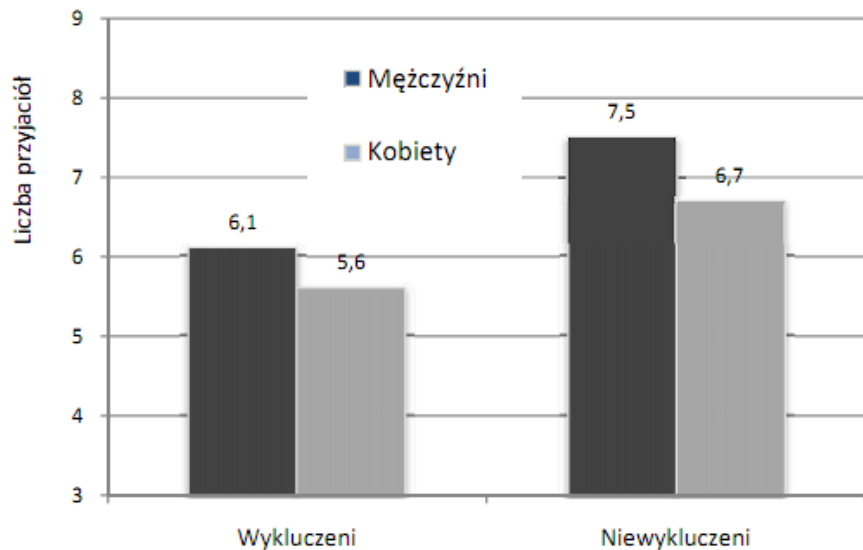

Dane Diagnoza Społeczna 2009, oprac.
R. Szarfenberg, w %

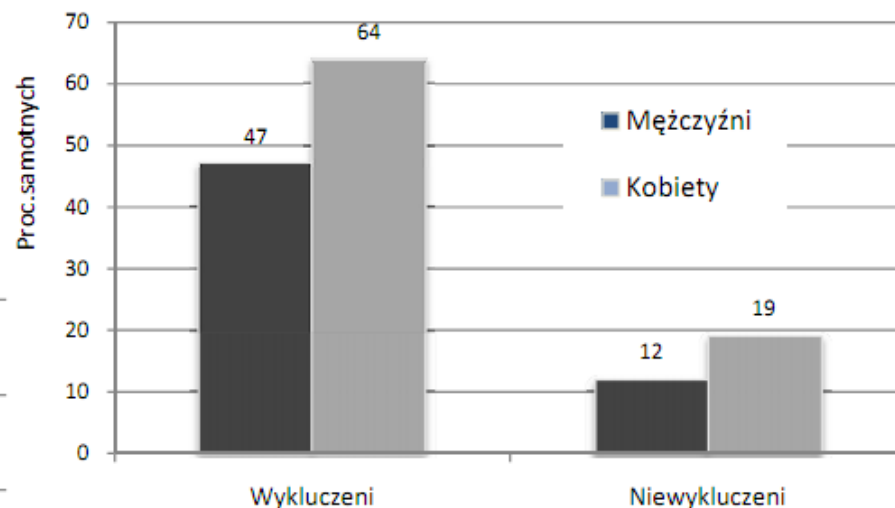
Odsetki zagrożonych i wykluczonych według grupy społeczno-ekonomicznej

Funkcjonowanie społeczne wykluczonych

Liczba przyjaciół, poczucie osamotnienia, poczucie bycia kochanym i darzonym zaufaniem

Wskaźniki statystyczne ubóstwa i wykluczenia (Europa 2020)

- Stopa **relatywnego ubóstwa dochodowego** (z granicą 60% mediany dochodów)
- Odsetek **podlegających wielowymiarowej deprivacji** (nie stać ich na zaspokojenie 4 lub więcej z 9 podstawowych potrzeb)
- Odsetek żyjących (0-59 lat) w gospodarstwach domowych z **niską intensywnością pracy** (dorośli pracują tam mniej niż 20% pełnego czasu pracy w roku poprzedzającym badanie)
- Wskaźnik łączny (udział w społeczeństwie wszystkich spełniających powyższe kryteria)

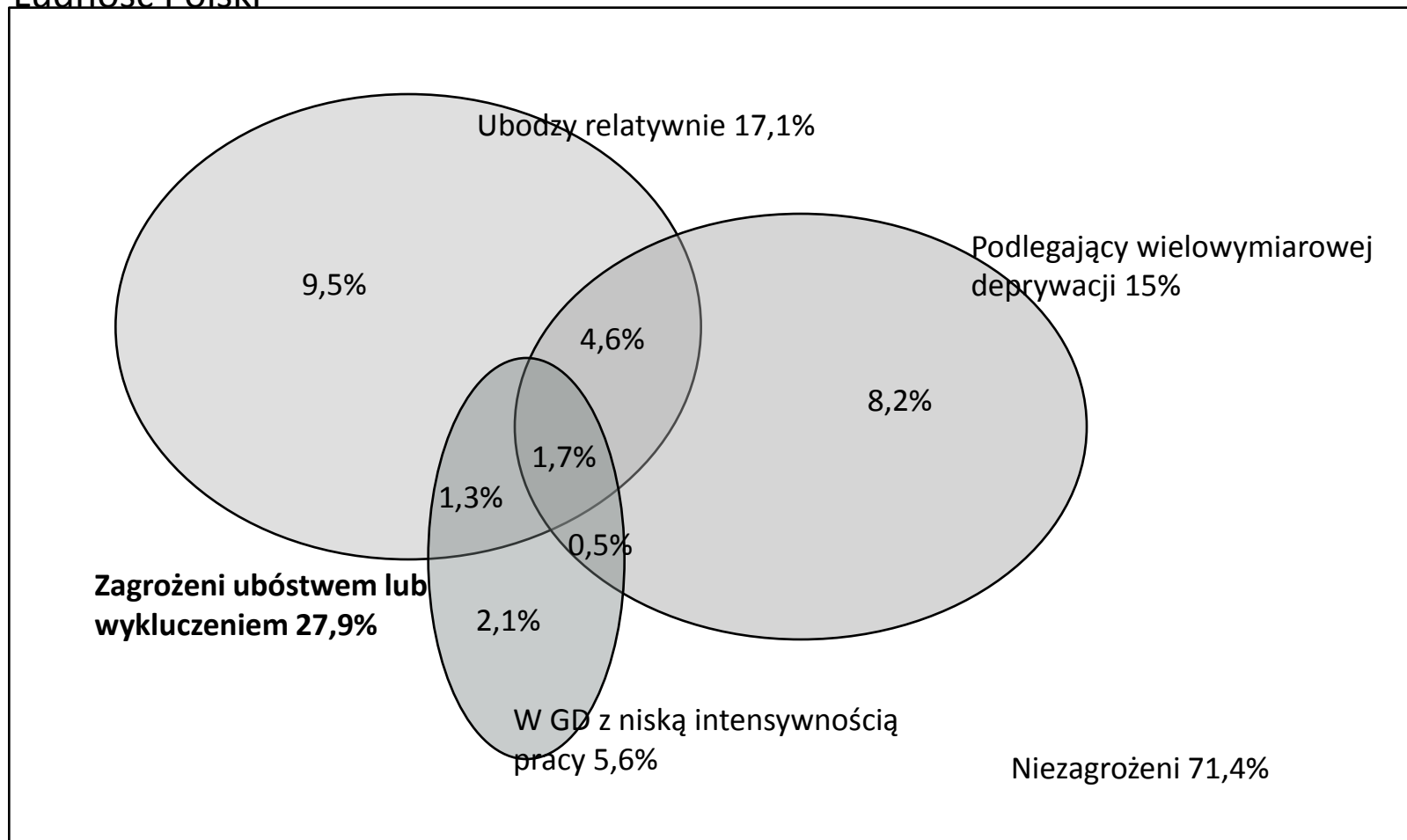
Trzy kryteria i wskaźniki statystyczne Polska 2009

	Ubodzy relatywnie	Podlegający wielowymiarowej deprywacji	Żyjący w GD z niską intensywnością pracy	Odsetek w populacji	Liczba w tys.
1	tak	tak	tak	1,7	655
2	tak	tak	nie	4,6	1728
3	tak	nie	nie	9,5	3560
4	tak	nie	tak	1,3	492
5	nie	tak	tak	0,5	177
6	nie	nie	tak	2,1	777
7	nie	tak	nie	8,2	3065
8	nie	nie	nie	71,4	27086

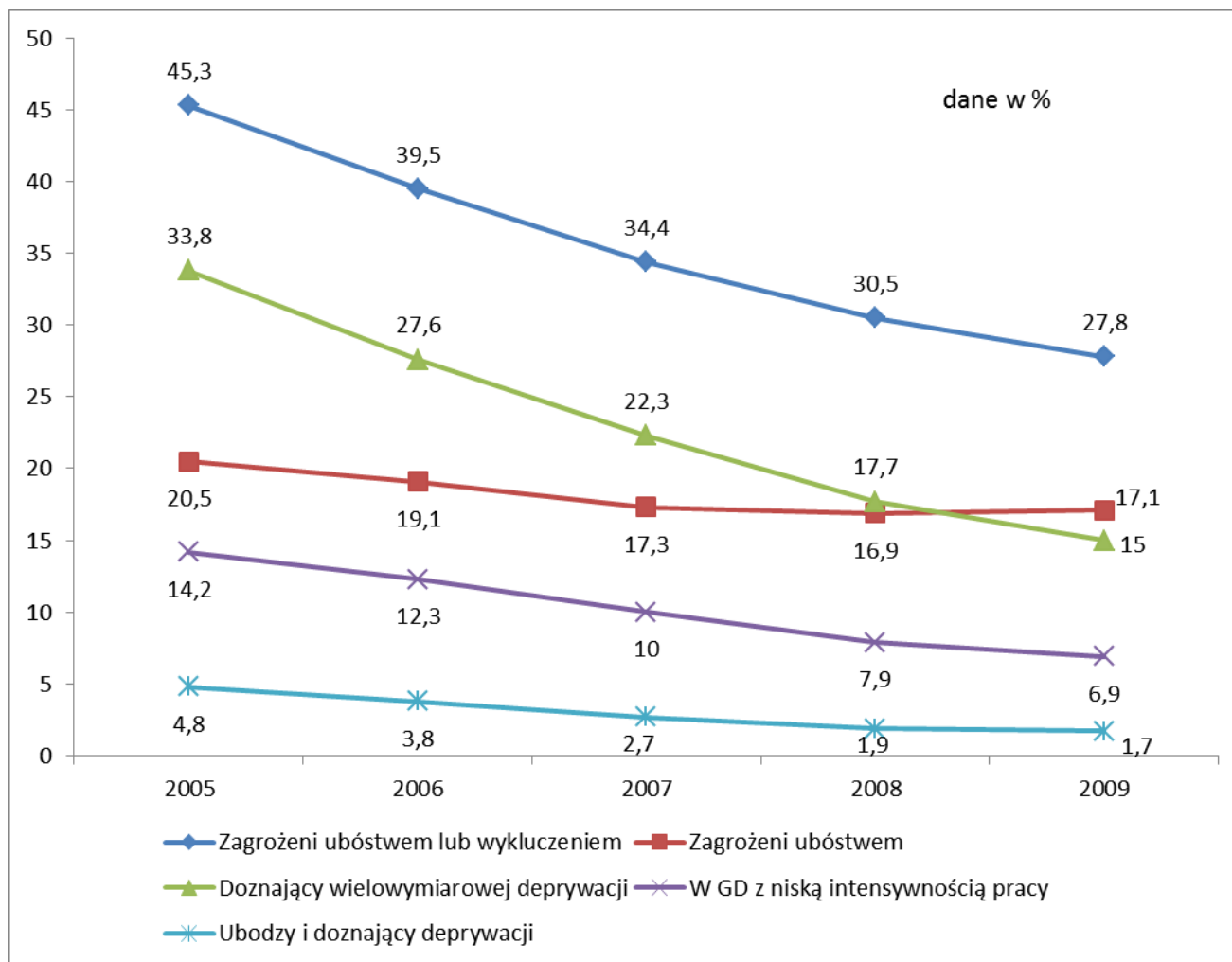
Wskaźnik łączny: 1+2+...+7 = 10,4 mln, 27,9%

Ubóstwo relatywne i wykluczenie z konsumpcji i rynku pracy w Polsce

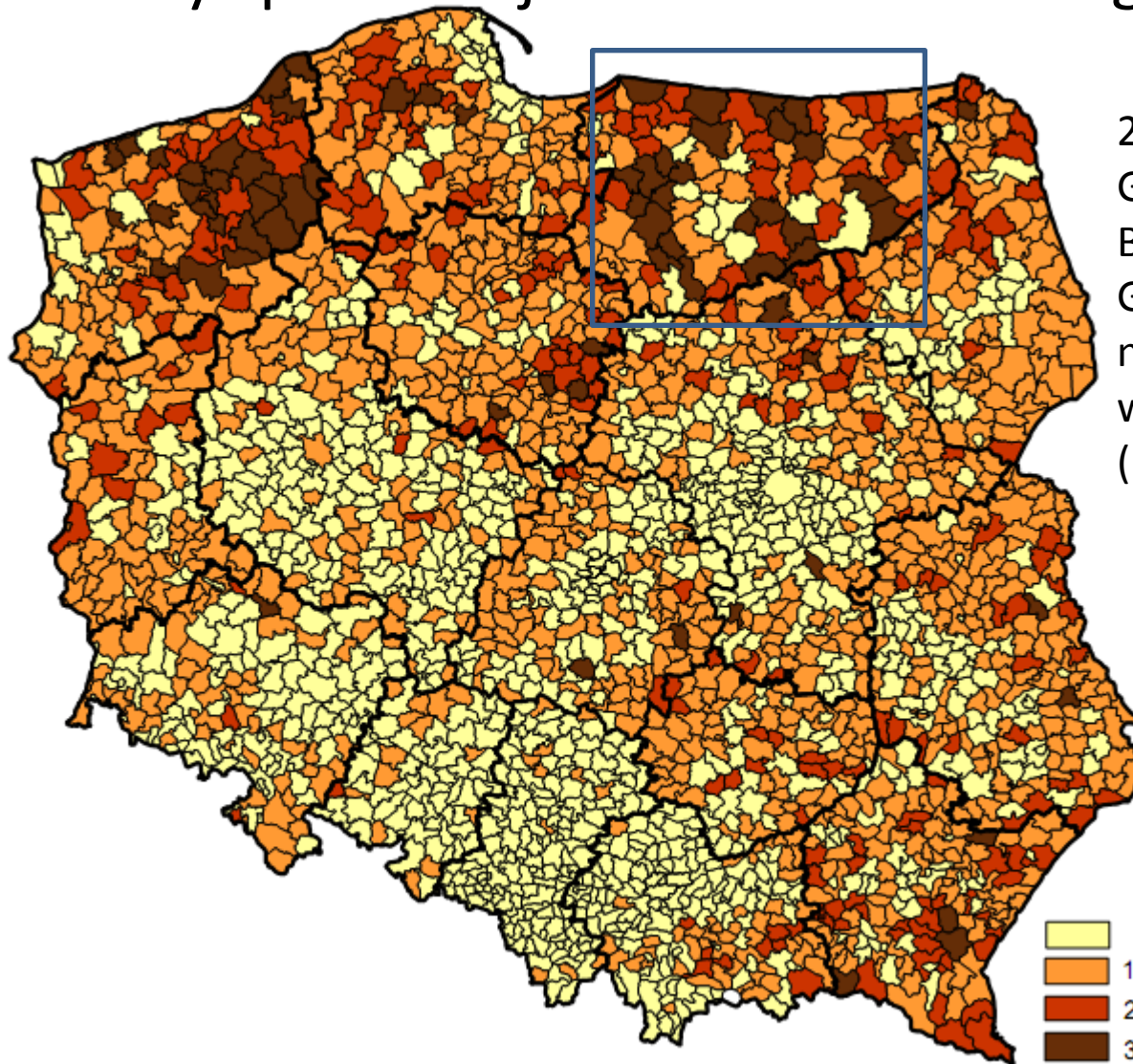
Ludność Polski

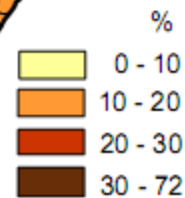
Trendy – ubóstwo i wykluczenie 2005-2009

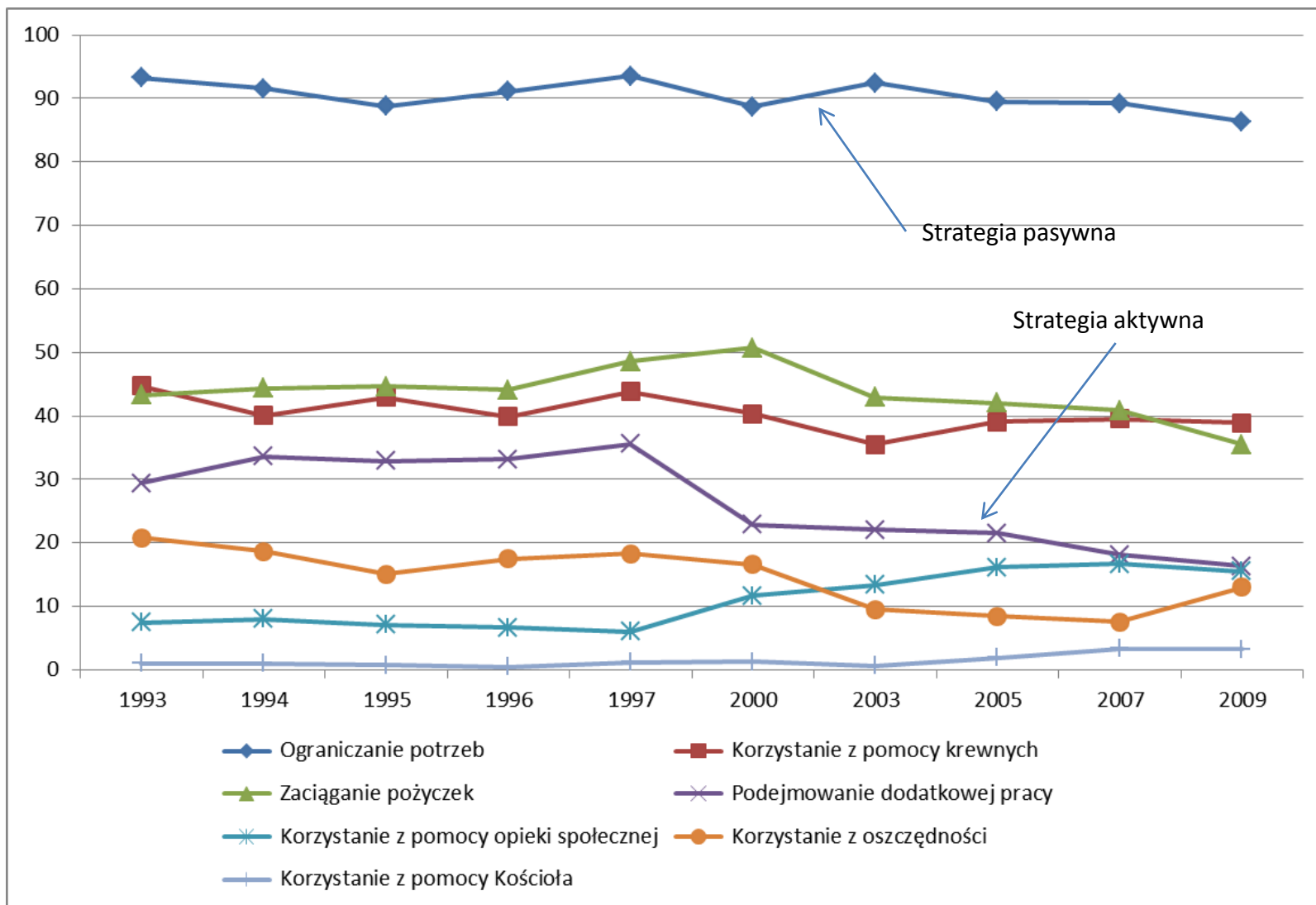
Zróżnicowanie przestrzenne - udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem (2008 r.)

2009, gminy >30%
Górowo Iławeckie – 47%
Barciany – 31,8%
Gminy >20% (34), w tym
najwięcej w woj.
warmińsko-mazurskim
(10)

Reakcje na trudności finansowe

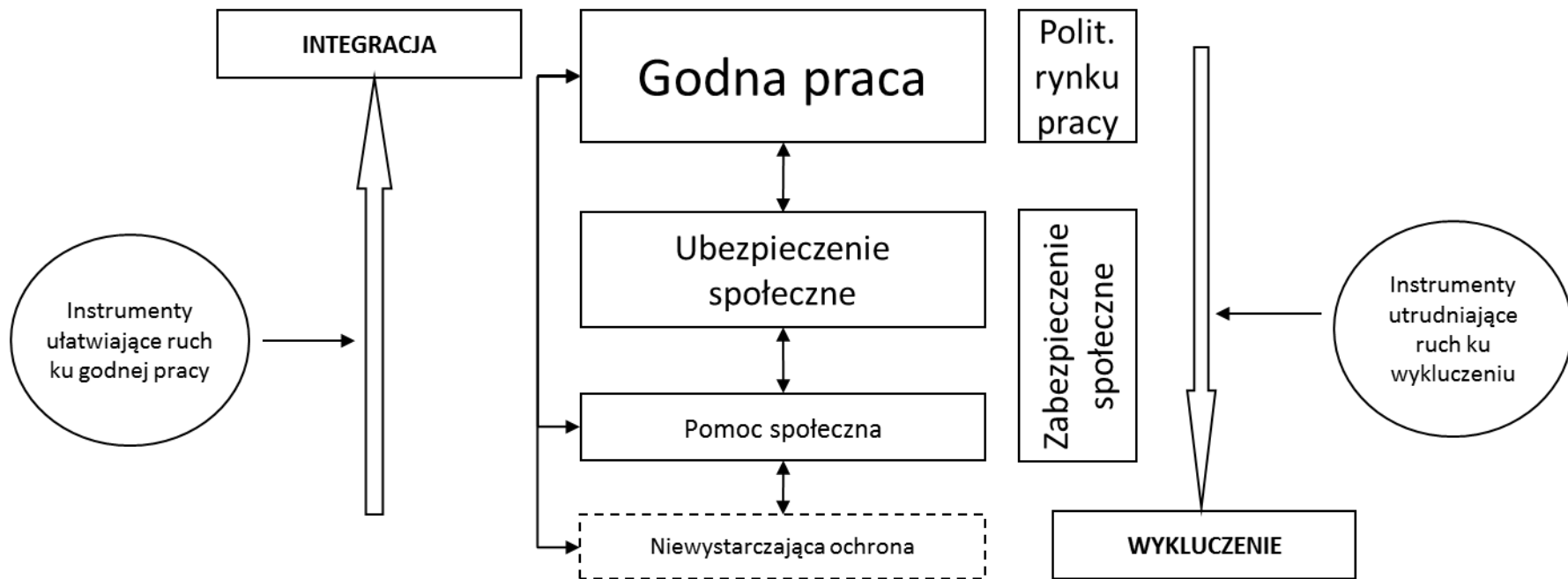

Dane: Diagnoza Społeczna 2009, oprac. R. Szarfenberg

Co powinno być priorytetem w walce z ubóstwem – opinia społeczna

	UE27	PL	Ranking EU	Ranking PL
Zaoferować możliwość pracy	61%	61%	1	1
Wystarczająco i regularnie podnosić zasiłki socjalne i emerytury	32%	40%	5	2
Zapewnić wzrost gospodarczy, aby poniósł się ogólny poziom życia	42%	37%	2	3
Poprawić dostępność usług społecznych (opieka długoterminowa, opieka nad dziećmi, opieka zdrowotna itp.)	27%	31%	6	4
Zaoferować szkolenia i kwalifikacje	38%	30%	3	5
Pomóc ludziom ubogim w dostępie do przyzwoitych i tanich mieszkań	37%	25%	4	6
Doradzać ludziom jak uniknąć nadmiernego zadłużenia	24%	17%	8	7
Poprawić dostęp do dobrych i tanich centrów opieki dziennej dla dzieci 0-3 lata	18%	15%	9	8
Rewitalizować ubogie obszary	25%	13%	7	9
Zwalczać wszystkie rodzaje dyskryminacji	18%	12%	9	10
Pomóc ubogim w dostępie do usług bankowych i finansowych	9%	6%	10	11
Inne (spontaniczne)	1%	1%		
Nie ma skutecznych sposobów pomocy ubogim w wyjściu z ubóstwa (spontaniczne)	1%	2%		
Nie wiem	1%	5%		

Ubóstwo i wykluczenie a polityka społeczna

Niewystarczająca ochrona

- 1) Ubodzy pracownicy (niegodna praca, praca niskiej jakości pod względem wynagrodzenia)
- 2) Ubodzy pracownicy lub ubodzy poza pracą i niekorzystający z zabezpieczenia społecznego
- 3) Ubodzy pracownicy lub ubodzy poza pracą i nie objęci zabezpieczeniem społecznym
- 4) Ubodzy pracownicy lub poza pracą, objęci zabezpieczeniem i korzystający z niego, ale nadal ubodzy